

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ МЕДІАОСВІТИ

Антонченко Марія,
кандидат педагогічних
наук, доцент,
КЗ «Сумський обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти»,
доцент кафедри освітніх
та інформаційних
технологій

Анотація: У статті розкрито зв'язок медіаосвіти та інфомедійної грамотності з критичним мисленням. Проаналізовано термін «критичне мислення». Розглянуто його властивості, основна функція, змістовний й операційний блоки, рівні та перебіг процесу розвитку критичного розмірковування. Зроблено висновок, що розвиток критичного мислення педагогів потрібно здійснювати постійно, протягом усієї професійної діяльності та що критичне мислення є підґрунтям розвитку інфомедійної грамотності педагогів та медіаосвіти в цілому.

Ключові слова: медіаосвіта, інфомедійна грамотність, критичне мислення.

Збірник матеріалів «Методика інтеграції в проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» є підсумком тривалої практичної діяльності з впровадження медіаграмотності у практику педагогічної діяльності українських закладів вищої освіти та інститутів післядипломної освіти педагогів. Сам проєкт є однією із найвідоміших та успішних спроб широкого впровадження медіаграмотності у пострадянських країнах. Він реалізується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки посольств США та Великої Британії, у

партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси.

Проєкт розпочався у 2018 році (до цього йому передувала ефективна програма з формування медіаграмотності серед дорослого населення – більше 15 тис. активістів зі східних та південних областей набули навичок фактчекінгу та уміння визначати фейки, інших інструментів критичного мислення в проєкті «Медіаграмотність для громадян. Не потони в інформаційному дощі!»).

Учасники проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» інтегрували інноваційні методи та технології формування критичного мислення в навчальний процес загальноосвітніх закладів. У закладах загальної освіти проект спрямовано на п'ять предметів, які викладаються у 8-10 класах: українську мову (8-9 класи), українську літературу (8-9 класи), історію України (8-10 класи), всесвітню історію (8-10 класи) та мистецтво (9 клас).

Станом на листопад 2021 року учасниками шкільного компонента проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» є 1564 школи, 3676 вчителів і 815 директорів шкіл. Понад 84840 учнів отримали можливість навчатись за матеріалами, розробленими IREX, розвиваючи навички медіаграмотності та критичного сприйняття інформації.

У 2019 році проект поширив свою діяльність на українські заклади вищої освіти. Наразі він охоплює всі 25 обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та 21 університет України, де навчаються майбутні вчителі. На сьогодні понад 1 200 науково-педагогічних працівників беруть участь у реалізації проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

Проект системно здійснює навчання і менторську підтримку учасників через проведення навчальних тренінгів, вебінарів, обміну досвідом лідерів інтеграції навичок КСІ в навчальні предмети, методичний супровід оновлення навчальних програм у частині інтеграції медіаграмотності, поширення найкращих практик інтеграції інфомедійної грамотності в навчальний процес закладів-учасників («Естафети чемпіонів»). Протягом 2020-2021 експерти IREX провели сертифікацію 121 оновлених навчальних програм із тематичними модулями з інфомедійної грамотності, інтегрованими в навчальні предмети ЗВО та ППО (350 модулів).

Здійснюється наповнення навчально-методичними матеріалами проекту 48 кабінетів із медіаграмотності, створених у закладах-учасниках проекту. IREX забезпечила інститути післядипломної педагогічної освіти обладнанням для якісного, інноваційного, сучасного викладання освітніх матеріалів. Поширюються результати грантових проектів ЗВО з популяризації медіаграмотності: 20 – у попередній період, 5 – у поточний.

Команда проекту системно розвиває потенціал своїх інструкторів у інноваційних методах викладання медіаграмотності. Створені в проекті робочі групи лідерів впровадження розробляють посібники та комплекс вправ щодо інтеграції

навичок КСІ у викладанні англійської мови та журналістики в ЗВО. Враховуючи високий рівень медіаграмотності та методики інтеграції у її викладанні, досягнутий вмотивованими учасниками, розроблено і впроваджено менторську програму «Новий інструмент – нові можливості. Медіаграмотність з AltspaceVR». Наразі 44 викладачки ЗВО, ІППО та вчителі пройшли навчання за цією програмою і впроваджують новітні VR-технології інтеграції медіаграмотності.

За результатами проведених досліджень, абсолютна більшість учасників проекту – представників ІППО (93%) та ЗВО (87%), інтегрували у своє викладання навички медіаграмотності та критичного споживання інформації. Разом з тим, 63% представників ІППО та ЗВО використовували навички, знання або матеріали на тему медіаграмотності або КСІ, отримані під час участі у проекті, у своїй науковій роботі. У 2020 році в межах проекту видано спеціальний збірник наукових статей учасників «Інфомедійна грамотність – невід’ємний складник навчального процесу закладу вищої освіти». У збірник увійшли 47 наукових розвідок 62 українських науковців, учасників проекту.

Збірка, яку ми представляємо, продовжує наукові дослідження методики інтеграції медіаграмотності в навчальний процес вищої школи, розпочатий

в попередній період. Мета створення цієї збірки практична: зібрати кращі зразки досвіду впровадження медіаграмотності у вишах-учасниках проекту та зробити їх доступними для поширення в інших закладах вищої освіти.

Автори – знані вчені та педагоги, що беруть безпосередню участь у проекті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» – детально вивчають як загальні положення, так і конкретні приклади впровадження елементів медіаграмотності в освітній простір України.

Частина матеріалів розглядає проблеми формування критичного мислення як основної запоруки медіаграмотного підходу до пізнання дійсності. Кілька статей присвячено впровадженню медіаграмотності в освітній процес Нової української школи та в різні рівні підготовки та перепідготовки сучасних педагогів. Крім того, детально розглядається інтеграція медіаграмотності в гуманітарний цикл предметів, зокрема, в українську мову та літературу, зарубіжну літературу, англійську мову, академічну риторику, основи професійної комунікації.

Цікавий матеріал присвячений практичному досвіду впровадження медіаграмотності у Львівському національному університеті ім. Івана Франка.

Окрема група статей розглядає конкретні інструменти формування навичок критичного сприйняття інформації у студентів та школярів. Наприклад, це анімаційні фільми (під час навчання майбутніх журналістів), електронні лінгвістичні ресурси (магістрів), художнє зображення природи (школярів). Детально розглянуто роль ігротехнік у навчальному процесі.

Усі матеріали носять не тільки теоретичний, але й практичний характер та мають методичне значення для формування навичок критичного мислення у студентів та учнів закладів освіти. Щиро сподіваємося, що цей науково-методичний доробок учасників проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» стане вагомим внеском у розвиток методики інтеграції медіаграмотності в українську освіту.

Текст матеріалу: Особливістю сучасної професійної підготовки педагога в умовах становлення інформаційного суспільства є необхідність працювати у цифровому просторі з величезними масивами інформації, використовуючи інформаційно-цифрові (ІЦТ) та медіатехнології. В цих умовах особливого значення набуває уміння здійснювати пошук потрібної інформації в різних медіаджерелах, усвідомлено сприймати та критично переосмислювати медіаконтент.

Значну більшість інформації людина отримує через різноманітні медіа і, зокрема, Internet [3], тому ми спостерігаємо постійне збільшення їхнього впливу на формування світогляду молодого покоління. У період пандемії через Internet здійснюється масова дистанційна освіта. У цих умовах медіаосвіта має направляти цей процес на забезпечення відкритості інформаційного освітнього середовища, відповідності знань сучасному стану техніки й технологій, формуванню та розвитку критичного мислення суб'єктів навчання.

Реалії сьогодення полягають в тому, що інформація у світі збільшується у експоненціальній прогресії і час її подвоєння постійно зменшується. Тому педагогу дуже важливо не розгубитися та мати дієві інструменти для її відбору та критичного осмислення. Тому формування та розвиток критичного мислення має йти разом із оволодінням сучасними інформаційно-цифровими технологіями. Ця тенденція відображена у багатьох державних документах з освіти [5, 6, 8 та ін.].

Так, у Державному стандарті базової середньої освіти України підкреслюється важливість «уміння опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел у різних освітніх галузях і контекстах, критично осмислювати її та використовувати для комунікації в

усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей» і одним із провідних наскрізних умінь є «критично та системно мислити» [5].

Розвиток критичного мислення особистості є одним із головних завдань Нової української школи [8]. Цей вид мислення допомагає людині осмислювати, адекватно та різнобічно оцінювати зміст, джерела, форми і якість подання інформації, її повноцінно і критично тлумачити та розвиває здатність протистояти зовнішній інформаційній агресії і пропаганді, деструктивним медіаінформаційним впливам.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні підкреслюється, що одним із головних завдань медіаосвіти є сприяння формуванню «рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції і саморегуляцію взаємодії з медіа на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту, джерела, форми і якості надання інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, розвивають здатність протистояти зовнішній інформаційній агресії і пропаганді, деструктивним медіаінформаційним впливам» [6].

Аналіз наукової літератури показує, що у світі проблеми формування та розвитку критичного мислення досліджували такі науковці як Дж.Д'юї, М. Ліпман, Д. Клустер, Д. Халперн, Ф. Станкато, Н. Дауд, З. Хусін та інші, а в Україні – І. Баранова, Н. Богомолова, І. Бондарук, Н. Гавриш, О. Гнатишин, Г. Гупан, О. Добротвор, О. Зарічна, О. Зима, І. Костюк, В. Кришмарел, І. Мацієнко, І. Олійник, Л. Пилипчатина, О. Пометун, О. Прус, Т. Ремех, І. Сущенко, С. Терно, Л. Шелюк та інші.

Проте аналіз наукової літератури та державних програмних документів з освіти показує, що проблеми розвитку критичного мислення під час медіаосвіти у системі післядипломної педагогічної освіти досліджено не достатньо, крім цього, педагоги ЗЗСО не готові всебічно формувати критичне мислення учнів на практиці.

Тому метою статті є аналіз розвитку критичного мислення у процесі медіаосвіти та висвітлення досвіду його реалізації у медіаосвітньому процесі Сумського ОІППО.

Як відомо, медіаосвіта – це частина освітнього процесу, що спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані

видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Основними завданнями медіаосвіти є формування в особистості інфомедійної грамотності, культури та критичного мислення [4].

Стосовно педагогічних працівників, інфомедійна грамотність педагога – це інтегрований результат особистості педагога, який включає уміння здобувати інформацію навчального призначення з різних джерел, в тому числі з медіа; критично осмислювати її та створювати на її підґрунті контент навчального призначення; поширювати його, комунікувати з суб'єктами освітнього процесу за допомогою сучасних медіа, в тому числі і через Internet [2]. Таким чином критичне осмислення інформації є дуже важливим чинником розвитку інфомедійної грамотності суб'єктів освіти та однією з головних завдань медіаосвіти.

Проаналізуємо критичне мислення з точки зору його сутності та розвитку.

Термін «критичне мислення» походить від давньогрецького критікῆ τέχνη – «мистецтво аналізувати судження» і його визначають як наукове мислення,

суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень.

Критичне мислення входить до загальної структури мислення в процесі пізнання і є мисленням вищого порядку. Структура мислення виглядає таким чином: загальне мислення; предметне мислення (історичне, математичне тощо); критичне мислення.

Кожний подальший рівень включає попередній: загальне мислення – це загальний процес обробки інформації; предметне мислення – це процес обробки інформації з певного предмета за допомогою методів наукового дослідження, збагачений предметними та методологічними знаннями; критичне мислення – це процес контролю за перебігом загального та предметного мислення, їх вдосконалення.

Кожен тип мислення має свій змістовний та операційний блоки. Змістовний блок критичного мислення складається з двох частин:

- загальнометодологічні принципи (переконання у необхідності самокорекції, увага до процедури дослідження; врахування інших точок зору; готовність бути критичним і самокритичним);
- загальні стратегії (розділити проблему на частини; розв'язати більш прості проблеми, що відбивають

деякі аспекти основної проблеми; використати смислові та графічні організатори, щоб представити проблему різними способами; розглянути окремі випадки, щоб «відчути» проблему; аналіз засобів та цілей);

До операційного блоку критичного мислення належать такі процедури: усвідомлювати проблему, діалектичний зв'язок між суперечностями; доводити – добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі докази; знаходити контраргументи; помічати факти, що суперечать власній думці; обґрунтовувати; оцінювати – співвідносити об'єкт дослідження з певною системою цінностей (існуюче з належним); вибирати одну із багатьох альтернатив; усвідомлювати обмеження, що накладаються на висновок (істинність висновку за певних умов); використовувати різні критерії та контексти; спростовувати (принцип фальсифікації); узагальнювати; висувати гіпотези; робити висновки [11].

В основу запропонованої С.О.Терно теорії розвитку критичного мислення [12] покладений ідеалізований об'єкт – модель критичного мислення. Відповідно до системного підходу в спроектованій моделі відображені властивості, склад, функція та генезу критичного розмірковування.

Критичне мислення характеризується такими властивостями: усвідомленість, самостійність, рефлексивність (самоаналіз), цілеспрямованість, обґрунтованість, контрольованість, самоорганізованість. А основна функція критичного мислення (його призначення) полягає у розв'язуванні неординарних практичних проблем: розв'язання завдань, формулювання висновків, ймовірна оцінка та ухвалення рішень тощо.

Характерною особливістю цього типу мислення є те, що процес міркування нестандартний, нешаблонний, відсутній готовий взірець рішення. А це означає, що наслідком навчання через критичне мислення виступають особистісні зміни тих, хто навчається, тобто їхній розвиток: вони перебудовують свій досвід, здобувають нові знання та способи розв'язування проблемних завдань.

Критичне мислення функціонує на різних ієрархічно підпорядкованих рівнях [9]:

1) Операційний рівень мислення. Відповідає за поняття про предмети та дії з ними. Забезпечує реалізацію необхідних інтелектуальних процедур; використання оперативних систем, що уможливають виконання дії зі знаннями; актуалізацію сформованих у суб'єкта інтелектуальних навичок і звичок, важливих для здійснення операцій.

Мислення пов'язане з довготривалою та оперативною пам'яттю, яка зберігає потрібні для розв'язання проблеми візуальні, слухові, дотикові, моторні, емоційні образи предметів. Оперативна пам'ять згадує в потрібний момент необхідну інформацію.

2) Предметний рівень мислення. Його ознаками є сприйняття проблемної ситуації, завдання, виокремлення в ній сутнісних умов, категоризація її змістових характеристик у системі понять, трансформація використовуваних понять у засоби розв'язання проблемної ситуації.

3) Рефлексивний рівень мислення. Пов'язаний з інтелектуальною рефлексією – усвідомленням сутності мислення як системи власних дій, їх змістовних основ, поглядом збоку на свою інтелектуальну діяльність. Людина фіксує значущі моменти інтелектуального пошуку, спроби зрозуміти їх сенс у вирішенні завдань, оцінює використані стратегії та перспективи, виробляє орієнтири наступного пошуку, передбачає подальші кроки.

Інтелектуальна рефлексія є фактором організації мислення через визначення напряму пізнавальної активності людини, вияв і фіксацію розривів, оцінювання їх «розміру», а також добір, створення засобів для їх конструктивного подолання. Вона починається із сумніву, але не невпевненості, коли звичні прийоми

і стратегії не спрацьовують. Ознаки рефлексії – закріплення дій (що я роблю?), запитання суб'єкта собі.

4) Особистісний рівень мислення. Виявляється у виникненні мотивації до виконання завдання, намаганні продуктивно вирішити протиріччя, що становлять її основу; пошуку рішення, оцінюванні власних зусиль і самопочуття, індивідуальності; стимулюванні та активізації вольової рішучості, самоконтролі і самодисципліни для подолання труднощів у зв'язку із вирішенням проблеми.

При труднощах людина намагається усвідомити перешкоду, розрив у ситуації, формулюючи і вербалізуючи їх, конкретизуючи цілі, оптимізуючи засоби їх досягнення, фіксуючи результати.

5) Комунікативний рівень мислення. Передбачає осмислення рішення у взаємодії з іншими людьми та позиціями, враховуючи різноманітні цінності та інтереси. Розробляється прийнятна аргументація для інших людей, випробовується вирішення за допомогою контраргументів тощо.

Рівні перераховані у порядку їх умовного розташування один над одним. Перший та другий рівні виконують реалізацію змістовних функцій в розумовому процесі; третій, четвертий та п'ятий здійснюють регулятивно-сміслові функції.

Найважливішою умовою для розвитку критичного мислення під час навчання є створення проблемних ситуацій або постановка проблемних ситуацій. Суперечлива ситуація є пусковим механізмом критичного розмірковування, а розв'язування проблем (завдань) забезпечує опанування принципів, стратегій та процедур критичного мислення. Потреба у критичному мисленні виникає тоді, коли ми стикаємося із складними ситуаціями вибору, які вимагають ретельного обмірковування та оцінювання.

Перебіг процесу критичного розмірковування під час розв'язування проблемної ситуації (завдання) відбувається в такому порядку:

- породження або зіткнення з проблемою (потребує рефлексивного та особистісного рівнів мислення), результативним завершенням цього етапу є усвідомлення умов ситуації (завдання);
- відбувається спроба подолати складнощі за допомогою наявних предметних способів дій та знань, яких бракує (розумовий процес розгортається на операційному та предметному рівнях);
- переструктурування способів дій та знань, вироблення нового погляду, нових диспозицій, що завершується осяянням (процес мислення здійснюється на рефлексивному та особистісному рівнях);

- обґрунтування віднайденого рішення та представлення результатів дослідження, що вимагає розгортання думки на всіх рівнях.

Вирішальним етапом у процесі критичного розмірковування є третій етап, на якому відбувається переструктурування знань, способів дій, власних установок, досвіду та, врешті-решт, знаходиться ідея правильного рішення.

Формування та розвиток критичного мислення в освітньому процесі забезпечується комплексом певних чинників, а саме:

- цілями (мотивацією) – створення проблемної ситуації;
- засобами, які містять правила критичного розмірковування;
- змістом, який представлений системою проблемних завдань, що поступово ускладнюються;
- методами, що передбачають систематичне створення для учнів ситуацій вибору;
- формами, які забезпечують діалог у процесі вирішення ситуацій вибору (інтерактивні заняття);

- рефлексією (аналізом і критикою, самоаналізом і самокритикою);
- стилем, який надає учню право на помилку, моделює ситуації виправлення помилок.

Розвиток критичного мислення здійснюється поступово від простого оцінного судження до уміння здійснювати багатофакторний аналіз. Виділяють чотири рівні критичного мислення:

- висловлення простого оцінного судження на основі безпосереднього погляду на предмет (нижчий рівень);
- формулювання двох полярних, екстремальних і свідомо неприйнятих поглядів на вирішення поставленої проблеми та пошук «золотої середини»;
- виявлення неадекватності твердження через послідовне розкриття невідповідності цього твердження низці загальноприйнятих положень і принципів;
- усебічний та багатофакторний аналіз явища, підходу, принципу, твердження тощо, в процесі якого виявляються багато чинників та умов, що впливають на перебіг процесу, оцінюється ступінь їх впливу і на цій основі з'ясовується значущий і

знехтуваний фактори, а також встановлюються ті умови, за яких первісно знехтуваний фактор набуває значущості, а первісно значущий втрачає її (найвищий рівень критичного мислення) [10].

Характерною ознакою особистісного рівня мислення є його самоорганізація. Основний сенс мисленнєвої діяльності – інтелектуальна проблема. Її особистісні детермінанти виявляються у виборі стратегій вирішення проблемного завдання, які можуть бути пов'язані з намаганням опанувати предметний зміст завдання, оцінити свої зусилля та інтелектуальні можливості. Про зорієнтованість людини на мисленнєву діяльність свідчать оптимальний обсяг орієнтування у предметному світі, відповідність його цілям діяльності, відсутність емоцій, які блокують розумову діяльність, послідовність дій.

Таким чином, критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів [1].

Враховуючи актуальність формування та розвиток критичного мислення педагогів, як одного з основних компонентів інфомедійної грамотності, на кафедрі освітніх та інформаційних технологій КЗ Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти розроблено та впроваджуються такі курси за вибором: «Медіаграмотність учасників освітнього процесу», «Інфомедійна грамотність: робота з цифровим контекстом в умовах дистанційного навчання (в межах проекту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику»)» та «Інтеграція інфомедійної грамотності в умовах реалізації нового державного стандарту базової середньої освіти». Окрім цього з 2022 р. плануються впровадити такі курси, як «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» (у межах реалізації та популяризації Проєкту в закладах освіти).

Ці курси призначені для вчителів різних спеціальностей і, обираючи вищезазначені курси, педагоги мають можливість вдосконалювати власне критичне мислення у межах медіаосвіти та в подальшому формувати його у своїх учнів.

Велику методичну допомогу нам, як викладачам, у підготовці завдань із розвитку критичного

сприйняття інформації надано у межах участі співробітників (викладачів та методистів) СОІППО у проєкті з інфомедійної грамотності «Вивчай та розрізняй», що впроваджується в Україні за підтримки Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), посольства США та посольства Великої Британії в Україні, в партнерстві з МОН України та Академією української преси (АУП). Цей проєкт направлений на просвітницьку роботу у галузі впливу медіа на особистість, розвиток критичного мислення педагогічних працівників та їх підготовку до інтеграції інфомедійної грамотності до медіаосвітнього процесу. ■

Висновки

Підводячи підсумки, підкреслимо, що розвиток критичного мислення педагогів потрібно здійснювати постійно протягом всієї професійної діяльності. Критичне осмислення інформації є невідкладною потребою сучасності та є підґрунтям розвитку інфомедійної грамотності суб'єктів освітнього процесу і медіаосвіти в цілому. Перспективами подальших розвідок може бути розробка методик розвитку критичного мислення педагогів у певних предметних галузях та розробка критеріїв оцінювання сформованості критичного мислення.

Список використаних джерел:

Антонченко М.О. Генезис критичного мислення. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 31 березня 2019 р. С. 85-87. URL: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/64/conference_31-31.3.2019.pdf (дата звернення 24.10.2021 р.)

Антонченко М. Дефініція поняття «інфомедійна грамотність педагога». Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей / голов. ред.: В. Ф. Іванов – Київ: Академія української преси, IREX, Центр вільної преси, 2021. С. 12–21.

Антонченко М.О. Internet-медіа в інформаційному освітньому середовищі. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 28 лютого 2019 р. С. 82–84. URL: <https://cutt.ly/8hd0div> (дата звернення 14.10.2021 р.)

Антонченко М.О. Медіаосвіта в професійній підготовці вчителя / упор. М.О. Антонченко. Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2017. 72 с.

Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення 6.10.21 р.)

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2016 р.) URL: <https://cutt.ly/fhd0x75> (дата звернення 20.10.2021 р.)

Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За наук. ред. В.В. Різуна. Вид. 3-є зі зм. та доп. Київ: Центр Вільної Преси, 2014. 431 с.

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczija.pdf> (дата звернення: 21.10 .2021).

Почепцов Г., Чукут. С.А. Інформаційна політика: навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів. 2-ге вид., стер. К., 2008. 663 с.

Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 “журналістика та інформація”. К.: Видавничий центр “Просвіта”, 2008. 260 с.

Савчин М. В. Загальна психологія. Системна структура мислення. К., 2012. 464 с.

Терно С.О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): посібник для вчителя] Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.

Annotation: The article reveals the connection between media education, information literacy with critical thinking. The term «critical thinking» is analyzed. Its properties, main function, content and operational blocks, levels and the course of the process of development of critical thinking are considered. It is concluded that the development of critical thinking of teachers should be carried out constantly, throughout the professional activity and that it is the basis for the development of information literacy of teachers and media education in general.

Keywords: media education, infomedia literacy, critical thinking